

LATVIJAS ŠĶIRNES DZĪVNIEKU AUDZĒTĀJU BIEDRĪBA

RĪGĀ
2012.GADĀ

VISPĀRĪGS NOZARES RAKSTUROJUMS

II. Nozares apraksts un analīze

- Piensaimniecība ir viena no pamatnozarēm Latvijas lauksaimniecībā un 2011.gadā sastāda 23 % no kopējās lauksaimniecības galaprodukcijas vērtības, un ir par 2% lielāka nekā pirms gada.
- Piensaimniecības īpatsvars Latvijas [iekšzemes kopproduktā](#) ir stabilizējies aptuveni 2% līmenī.
- Pēdējā gadā piena ražošana pieaugusi par 10 tūkst.t, bet patēriņš par 1 % samazinājies.
- Eksports pieaudzis par 17 % , imports - par 16 % .
- Piena lopkopībā tiek izmantoti ap 50% no faktiski izmantotās lauksaimniecības zemes, un tā veido ap 50% no lauksaimniecībā radītās pievienotās vērtības.

- Pēdējos gados ražošanā un pārstrādē nodarbināto īpatsvars kopā veido vairāk nekā 5% no kopējā nodarbinātības līmeņa valstī.
- Pēc centrālās Statistikas datiem valstī saražo ap 845 tūkstoši tonnu piena gadā, jeb 402 kg katram iedzīvotājam.
- Pēdējos trīs gados piena ražošana pieaugusi par 2%, bet pārstrādei un tiešai tirdzniecībai realizētais piena daudzums palielinājies par 10%.
- Latvijas piensaimnieki praktiski varētu nodrošināt savus iedzīvotājus ar pašmāju saražoto pienu, bet:
 - pārstrādei vai tiešajā tirdzniecībā pienu pārdod tikai trešā daļa saimniecību,
 - šobrīd veikalos Latvijā pārdod aptuveni pusi no Latvijā pārstrādātā svaiga piena.

Pārraudzības dati

- Govju skaits valstī - 164096
- No tām pārraudzībā - 123100 - 75%
- Govju ganāmpulku skaits valstī - 35888
- No tiem pārraudzībā - 5591 - 16%
- Vidējais izslaukums pārraudzībā - 6128 kg

Pārraudzības ganāmpulku sadalījums pēc govju skaita un izslaukuma līmeņa

Ražības līmenis	Ganāmpulku skaits ar govju skaitu grupā						Ganāmpulki kopā
	1 - 10	11 -50	51- 100	101-300	301-600	601-900	
Līdz 3000	53	13	2	1	-	-	69
Ap 6000	1035	849	88	33	11	2	2018
11000	4	5	3	5	2	-	19
12000	-	-	1	1	2	-	4
Kopā	2882	2212	308	148	35	6	5591

Lieluma grupa	Ganāmpulki	% no ganāmpulkiem	Govis %	Izslaukts % no kopējā	Vidēji no govs
Līdz 10	2882	51.5	11	10	5306
20-60	2323	41.6	42	38	5738
510 un vairāk	14	0,02	7	8	7203

Govju sadalījums pa šķirnēm

Šķirne	Kopā valstī	% no kopējā skaita	Pārraudzībā	% no pārraudzīto skaita
Sarkanās	78553	59	58339	55
Melnraibās	55662	41	48220	45

Piena pārstrādes nozares raksturojums

- Latvijā darbojas 38 piena pārstrādes uzņēmumi.
- LPCS kā kooperatīvā sabiedrība apvieno 12 piena pārstrādes uzņēmumus un sadarbojas vēl ar 4 piena pārstrādes uzņēmumiem, kas kopumā pārstrādā ap 90% no Latvijā pārstrādātā piena apjoma.
- 6 lielākie piena pārstrādes uzņēmumi pārstrādā 80,2% no kopējā Latvijā pārstrādātā piena.
- Vidēji Latvijas piena pārstrādes uzņēmumu ražošanas jaudas tiek izmantotas par 64% – 72%.
- Aizvadītajā piena kvotas gadā, kas beidzās 31. martā, Latvijai piešķirtā piegādes kvota tika izpildīta par 92.24%.

Konkurētspējas mīnusi

- **Ražošana ir sadrumstalota.**
Gandrīz ceturtdaļa govju valstī ir 1-5 govju ganāmpulkos.
- **Lielas izmaksas rada piena savākšana.**
- **Palielinās piena kā izejvielas īpatsvars piena produktu eksportā**
(papildus slogs valsts pārstrādes uzņēmumiem, jo neizmantotās jaudas palielina fiksēto izmaksu apjomu uz vienu produkcijas vienību).
- **Tirdzniecības sistēma nav efektīva.**
(lielās veikalu ķēdes Latvijā ienāk ar subsidētām precēm, ar kurām mūsu ražotāji nespēj konkurēt. Ar lielveikaliem konkurēt nespēj arī mazie veikaliņi, kuri varētu tirgot ekoprodukciju, zemnieku un mājražotāju produkciju).
- **Latvijai tikpat kā nav savu enerģētisko resursu, tie ir jāpērk, bet tas sadārdzina produkcijas izmaksas.**

Konkurētspējas plusi

- **Pozitīvais ražošanā** - veidojas kooperatīvi, kas palīdz veiksmīgāk un ekonomiskāk saimniekot. Zemnieki valstī izveidojuši 28 piena kooperatīvus, ar kuriem piena pārstrādātājiem ir krietni vairāk jāērēķinās nekā ar atsevišķiem zemniekiem,
- **Pozitīvais pārstrādē** - tiek ieviestas jaunas tehnoloģijas, izstrādāti un ražoti jauni produkti atbilstoši tirgus prasībām. Roku darbs tiek aizstāts ar iekārtu darbu.

Cena, pašizmaksa, tirdzniecība

- Piena ražotājs piena ķēdē ir pirmais, bet produkcijas apmaksā – pēdējais.
- Lielie piena pārstrādes uzņēmumi ir biznesa kapitāla valdījumā un diktē savus noteikumus.
- Slēdzot līgumus par piena piegādi, cenas tiek noteiktas vienpusēji, tās nav stabilas un tiek mainītas atkarībā no pārstrādātāja un tirgotāja veiksmes, vai neveiksmes.
- Bieža cenu maiņa destabilizē nozari, nevar norēķināties par kredītiem, plānot nozares attīstību.

Pašizmaksu ietekmē

- augstās lopbarības izmaksas (graudu cenas, barības piedevas),
- elektroenerģijas (vairāk nekā 10 santīmi par kilovatu),
- degvielas cenas,
- augstais sociālais nodoklis.
- izmaksas par zemes nomu. Ņemot vērā to, ka ārzemju investori ir maksātspējīgāki, viņi pārsola vietējos zemniekus.

Piena produktu tirgus

- **Apmēram 60% Latvijas cilvēku nevar atļauties pirkt piena produktus tik, cik vēlētos, sevišķi sieru.**
- **Daudzi, pašiem nezinot, pērk krējuma aizvietotājus, siera izstrādājumus, kam pievienoti augu tauki.**

Pieredze, zināšanas, informācija, izglītība

- Piena lopkopībā vēl aizvien strādā cilvēki, kuru zināšanas šajos jautājumos ir stipri virspusējas.
- Tajā pašā laikā nozarē strādājošiem ir jāsakaras ar spēcīgu firmu reklāmām, kuras uzbāzīgi piedāvā savu produkciju un pakalpojumus.
- Lai izvēlētos sev pieņemamāko un ekonomiski izdevīgāko ir jābūt vispusīgi izglītotam, vai arī jāizmanto iespēja saņemt kvalitatīvas konsultācijas.
- Nesavtīgas konsultācijas var sniegt speciālisti, kuri paši nav saistīti ar komercdarbību.
- Lielai daļai ganāmpulku īpašnieku vēl nav pieejams internets, nav zināšanu interneta izmantošanā

Finanšu pieejamība, peļņas iespējas nozarē (atbalsts, kredīti)

Pozitīvais

1. Valsts atbalsts ciltsdarbam,
2. Eiropas Savienības maksājumi par pienu, līdzfinansējums tehnikas iegādei un celtniecībai.

2003. gadā subsīdijas lauksaimniecībā veidoja 11 miljonus, bet ienākumi no lauksaimnieciskās darbības bija 96 miljoni Ls,

2008.gadā subsīdijas lauksaimniecībā veidoja 173 miljonus, bet ienākumi bez subsīdijām – 52 miljoni Ls,

2009. gadā ienākumi bez subsīdijām vēl par 10 procentiem mazāki.

Negatīvais

- Eiropas un valsts atbalsts sastāda tikai daļu, ir jāņem arī banku aizdevumi, bet bankas prasa nesamērīgi augstas garantijas, vidēji 175% pret aizdoto kredītu.
- Finanšu riski ir būtiski un svarīgi katram uzņēmumam un lauku saimniecībai, jo tie var apdraudēt maksātspēju un radīt bankrota draudus.
- Pētījumu par optimālas kapitāla struktūras izveidi un finanšu risku analīzi lauku saimniecībās ir ļoti maz vai tie aptver atsevišķu uzņēmumu vai saimniecību līmeni.

Galvenās problēmas nozarē

- **Sīkražošana piena nozarē visā tās ražošanas ķēdē**

Līdz ar to: Latvijā piena nozarē viszemākais darba ražīgums no visām ES dalībvalstīm, pievienotā vērtība trešā zemākā ES, bet subsīdijas - ceturtās lielākās uz 1 kg piena.

- **Nestabila cenu politika:**

- **Nomas zemes, lopbarība, degviela, elektroenerģija, piena iepirkuma cena,**
- **Speciālisti prognozē, ka pasaulē pieaugs piena produktu ražošana, pie tam to cena būs lētāka nekā Latvijā.**

- **Neprognozējams piena produktu eksports**

- Vistiešākajā mērā ietekmē piena ražotājam piena iepirkuma cenu

- **Valsts nozīmes problēma**

- Latvijas lauksaimnieki saņem vismazākos platību maksājumus ES dalībvalstu vidū, līdz ar to ir grūti konkurēt ar pārējo valstu zemnieku ražojumiem.

Darāmie darbi 2013.gadā

1. Valstij un uzņēmējiem jāvienojas par vienotu skatījumu uz piena nozares nākotni

2. Jāsagatavojas pārejai uz bez kvotu režīmu

Jāpaaugstina govju ražība un jāsamazina ražošanas izmaksas, lai varētu konkurēt ar pārējo valstu piena ražotājiem.

Jāizglīto uzņēmumu vadītāji un speciālisti. Ganāmpulku īpašniekiem jāmacās izvērtēt piena ražošanas izmaksas un pieņemt ekonomiski izdevīgāko risinājumu.

3. Nozares nosargāšanai jāizstrādā efektīvs atbalsta mehānisms

Viena no peļņas iespējām ir apvienoties kooperatīvos, jo kooperatīvs ir spēks ar kuru rēķinās gan bankas, gan pārstrādātāji, ir iespējas par izdevīgāku cenu pārdot produkciju, dabūt kredītus un attīstīties.

4. Pārstrādei jāorientējas uz pieprasītas produkcijas ar augstu pievienoto vērtību ražošanu.